

Prof. Dr. Turan YAZGAN ya da Çağdaş Gaspıralı İsmail Bey

Ahmet YÖRÜK*

Öğrenciliğime denk gelen 1960'lı yıllar İstanbul Üniversitesinin altın çağının sürmekte olduğu dönemlerdi. Bu güzel yıllardan, İktisat Fakültesine asistan olarak girdiğim 1971'den itibaren nasibimce yararlanmaya çalıştım. Mensubu olduğum İktisat Fakültesi, organik ilişkilerimizin olduğu Hukuk Fakültesi, gönül bağlarımın olduğu Edebiyat Fakültesi "âllâme" sıfatını hak eden ağır top hocaların çokça bulunduğu kurumlardı. Tabii ki başta Tıp Fakültesi olmak üzere, Fen Fakültesi ve diğer bütün Fakülteler de benzer zenginlikler içinde yüzüyorlardı. Ne kadar şanslı öğrenciler ve asistanlarımız ki, bu âlim, fazıl, fâdıl ve kâmil hocaların şemsiyeleri altında bulunmak, onların ilim ve irfanlarından, insani yönlerinden yine nasibimizce yararlanabilmek fırsatı bulabilmişiz.

Tabii ki genç hocalarımız da vardı. Bu yeni yetişen doktoralı asistanlar ve doçentlerle ilgili değer yargularımız da dersler veya başkaca vesilelerle oluşuyordu. Bunların bazıları göz dolduruyor, bazıları ise fazla dikkat çekemeyebiliyorlardı.

2000'li yıllarda, artık en kıdemli hocalar kategorisinde mütalaa edilen, hemen hemen hepsi yaş haddinden emekli olan, o günlerin genç hocaları arasında dikkat çekenlerden, farklı olduğunu hissettiklerimizden biri de Turan YAZGAN beydi. Lisans ve doktora öğrenciliğimde asistan doktor, Fakülteye öğretim elemanı olarak girdiğim yıllarda ise "eylemsiz doçent" olan YAZGAN Hoca, benim ve ben emsâl genç arkadaşlarımla dikkatini çeken, biraz aykırı hatta âsi düşünce ve davranışları ile kendine has bir cazibe merkezi oluşturan,

akranlarından farklı bir profil sergileyen, değişik tipte genç bir hoca olarak ilgi odağı oluyordu. Zaman zaman da kıdemli Hocaların, bu genç öğretim üyesinin düşünce ve davranışlarından rahatsız olmasalar bile tedirginlik duyduklarını hisseder gibi olurduk.

YAZGAN Hoca'nın bu farklılığı nereden kaynaklanıyordu? Bu soruya verilebilecek çeşitli cevaplar bulunabilir. Belki bunların başında, olup bitenlere "farklı bir gözle bakabilme özelliği" ön plana alınabilir. Olayları tahlil ederken alışılmış pencerelerden bakmaktan ziyade, farklı açılardan görmesi ve değerlendirmesi, almış olduğu kaliteli eğitimin yanı sıra, fitrî bir kabiliyetin de varlığına işaret edebilir.

Yoksul bir Anadolu çocuğunun 1950'li yıllarda zoru başarıyla Kastamonu Lisesinde "leyli-meccanî" eğitim fırsatını elde etmesi zaten bir cevherin ilk pırıltılarıydı. Bu genç çocuğun lisedeyken bile "tek durmaması"! onun âsi ruhunun bir tezâhürü değilmiydi? Sohbetlerinde sık sık Kastamonu Lisesi yıllarını dile getiren Turan YAZGAN'ın o yıllarda Anadolu'ya serpiştirilmiş az sayıdaki lisede "Cumhuriyete Kanat Geren" fedakâr öğretmenlerden nasıl etkilendiğini hissetmemek mümkün değildi. Ama bu lise öğrencisi aynı zamanda öğretmelerini de etkilemiş, onların dikkatini çekmiş, zaman zaman aralarında anlaşmazlıklar ve çatışmalar yaşanmıştı. (Yeni bin yılın ezberci eğitim yöntemlerinin, o zor yılların eğitimi ile kıyaslandığında ne kadar zavallı kaldığını görmek ne hazin!) Böyle tartışmalı, soruşturmalı ve tahlilci bir eğitim sisteminin araştıran, soran ve eleştiren, medeni cesareti olan gençlerin önünü açtığı açık bir gerçektir.

Bu tarzını üniversite yıllarına da taşıyan Turan YAZGAN, biz genç asistanlar için de özenilen bir örnek niteliğindedeydi. Sosyal bilimler dallarında akademik çalışma yapanlar için "gökyüzünün başka rengi de varmış" anlayışının hâkim olması, olup biten iktisadi ve sosyal olayların anlaşılması ve anlatılmasında çok yönlülüğün bütün avantajlarını beraberinde getiriyordu. Yalnız derslerde değil, çeşitli toplantılarda da bu farklılık fark ediliyor ve takdir topluyordu.

Turan YAZGAN Hoca'nın cazibesini oluşturan değişik unsurlar vardır. Bunların başında "Tarih Şuuru" zikredilebilir. Türk ve dünya tarihine hâkimiyeti, tarihî olayları tahlil edip günümüz olayları ile irtibatlandırmasındaki yalınlığı ve anlaşılabilirliği, kendi disiplindeki

* Prof. Dr., Kadir Has Üniversitesi

çalışmalarında ciddi katkılar sağlamıştır. Turan YAZGAN gelenek ve göreneklere çok bağlıdır. Örf, âdet ve aneleri bilişi ve çağdaş hayata uygulaması harikulâdedir. Sosyal siyaset disiplininin, sosyal güvenlik ve müesseseleri konusunda dünya çapında bir otorite olan YAZGAN Hoca, özellikle İslamî anlayışın başta infak olmak üzere hayatımıza bahşettiği bütün kurumlarının çağdaş yorumlarını yapabilmiş ve dayanışmacı bir toplumda “gelirin yeniden dağılımı” mekanizmalarını mükemmel şekilde işlemiştir.

Turan YAZGAN Hoca'nın en önemli hasleti, ismi ile müsemma, “Türklük ve Vatan Sevgisidir”. Bu duygusunu sevgi kelimesine hapsetmek doğru değildir. Bu bir aşktır, sevdadır ve tutkudur. Turan YAZGAN Hoca'nın bu millete hizmet etmekten başka bir derdi yoktur. Hayatını bu kara sevdaya göre düzenlemiştir. Şahsi hiçbir beklentisi olmamıştır ve pek çok imkân ve fırsatın yüzüne bile bakmamıştır. Türk sevdalısının bu tutkusu Türkiye ile de sınırlı değildir. Geniş Türk Coğrafyası onun asıl ilgi alanıdır. Çok çeşitli Türk Devlet ve Topluluklarının derdi onun derdidir. Âdeta Gaspıralı İsmail Beyin çağdaş yorumu ve yorumcusudur. Dilde, fikirde ve işte birlik felsefesinin Türk coğrafyasına hakim olabilmesi için bir ömrü vakfetmiştir. Türk Dünyasının Alfabe birliği için gösterdiği gayret ve çektiği çilelerin canlı şahidi yakın çevresidir. Turan YAZGAN'ın Türk Dünyasına çok yönlü hizmetleri ancak Türkiye Cumhuriyeti Devletinin hizmetleri ile kıyaslanabilir çaptadır.

YAZGAN Hoca bir eylem adamıdır. Düşüncelerine, belirli bir fikrî mayalandırmadan sonra hayat hakkı arar. O, ülke yararına her düşünceyi, kuvveden fiile çıkarma uzmanıdır. Fikri, eyleme dönüştürme sürecine girince, Hoca'nın huzursuz ve tedirgin günleri başlar. Huzur ve sükûnu ancak eylem planının işlenmesi ile avdet eder.

Turan YAZGAN bazen illâllah dedirtecek kadar dürüsttür. Doğru bildiği yolda tek başına da kalsa devam etmekten geri durmaz. Doğru olmayan hiç bir hareket içinde yer almaz. Kendi menfaati aleyhine de olsa doğru olanı yapmaktan çekinmez. 1970'li yılların sonuna doğru Üniversitenin döner sermayesinden İktisat Fakültesi öğretim üye ve yardımcılara verilen döner sermaye paylarına, hak edilmemiş kazançlar olarak bakan ve bunların devlete geri dönmesi için hukuk mücadelesi veren ve kazanan YAZGAN Hoca'nın bu gayreti sonucu

bütün Fakülte mensuplarının maaşlarından aylar boyu yaptıkları geri ödemelere Merhum Hocamız Prof. Dr. Sabri F.ÜLGENER' in taktığı isim çok tutmuştu.: TURAN KESENEĞİ!

Turan YAZGAN Hoca'nın zor ve sıkıntılı durumlarda âni ve makûl çözümler üretme hasleti zikre değer bir hususiyetidir. Âni gelişen olumsuzluklarda soğuk kanlı davranışı, olaylara çabuk hâkimiyeti ve vaziyet etmesi, uygun çözümler üretmesi, başı sıkışan veya zora düşen dostlarının ilk aklına gelen isim olması sonucunu doğurmuştur. Bu yüzden çevresinde âdeta bir “Marko Paşa” fonksiyonu üstlenmiştir ve hastalıklar dahil her türlü sıkıntıda başvurulmuş bir aksakal olmuştur.

Hoca'nın bu özelliği teknik konular için de geçerlidir. Mühendislik ve teknik konulara çok aşına olan YAZGAN Hoca'nın, 70'li yıllarda bir süre kullandığı Nuh nebiden kalma tarihi Peugeot otomobilini, İstanbul Üniversitesi Enez Kampına giderken yolda bozulduğunda “mısır koçanı” ile tâmir edişi hâlâ zihinlerde olan hoş bir hâtradır. (Ancak Hoca'nın mahareti ile çalışabilen bu araba terk edildikten sonra İstanbul Belediye Sarayı civarında uzun yıllar hane berduşlara mekân olmuştur!)

Üniversite Hocalarının kendilerine göre oluşturdukları çekim gücünün uyduları veya havarileri vardır. Bu muhip çevresi, hocalarla temaslarını hiç kesmezler ve hep etraflarında bulunurlar. Bu sevgi halkası en zengin hocaların başına Turan YAZGAN'ı koymak herhalde doğru bir tercih olacaktır. Üstelik Hoca'nın “seyyar iş ve işçi bulma kurumu” ünvanı ve özelliği onu bir kuyruklu yıldız haline getirmiştir.

YAZGAN Hoca'nın sevk ve idare kabiliyeti çok yüksektir. Muhatap olduğu insanlara telkin ettiği güven, onun organizasyon gücünü çok artırmaktadır. 1977 - 78 yıllarında riyasetinde gerçekleştirilen “Güneydoğu Anadolu Bölgesi Gelişme Planı - GÜNDAP” yaklaşık beş bin sayfalık ve yedi ciltlik devasa bir çalışmadır. Bu çalışmada vazife alan onlarca bilim adamını ve kamu bürokratlarını yönetip, bütün sektörleri kavrayan, Türkiye'nin ilk ve en kapsamlı bölge planının hazırlanmasındaki üstün gayreti her türlü övgünün üzerindedir. İki yıla yakın süren ve defalarca Bölgeye gitmemizle gerçekleştirilen bu çalışmalarda, Hocayı bu vesile ile yakından tanımak fırsatı bulan arkadaşların ortak kanaati “kartal bakışlarının altında munis ve sıcak bir yürek taşıyan” insan değerlendirmesi olmuştur.

Sivil toplum kuruluşlarının giderek artan önemi, bazı sıkıntıları da beraberinde getirmektedir. Emperyalizmin çağdaş bir yorumu olan küreselleşme, pek çok ülkede sivil toplum kuruluşlarını da etkileyerek, milli çıkarların yerine, küresel güçlerin çıkarlarını savunan bazı kurumların mısır patlağı gibi çoğalması sonucunu doğurmaktadır. Milli duyarlıkların hâlâ sürdürüldüğü mahfiller arasında Türk Dünyası Araştırma Vakfı mutlaka zikredilmelidir. Türk sevdalılarının buluşma mekânı olan bu Vakıfla özdeşleşen YAZGAN Hoca, Türk Dünyasına yönelik yayın ve eğitim faaliyetlerini uzun yıllardan beri başarı ile sürdürmektedir. “Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi” 1978 den beri yayın hayatında olup, 150. sayısı ile Türk Dünyasının bütününe kavrayan devasa bir külliyyat niteliğine bürünmüştür.

Geniş Türk Coğrafyasının en ücra köşelerine kadar uzanan tarih, kültür, sanat, edebiyat, dil ve benzeri alanlarda yapılan inceleme, araştırma, tahlil ve denemelerle zenginlenen bu çalışmalar, ellibin sayfa civarında muazzam bir başvuru kaynağı haline gelmiştir.

“Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi” ise 1978 den beri yayınlanmakta olup, ikiyüzü aşan sayısı ile, özellikle gençlere Türklük sevgisini ve şuurunu kazandırmaya yönelik, çok okunan bir dergidir.

“Bilgi Toplumu” Dosya Dergisi de, güncel konularda zaman zaman oluşturulan dosyaların yayınlanması ile yeni bir hizmet türü olarak yayın hayatına girmiştir.

Böylece Turan YAZGAN Hoca, oldum olası Türk Dünyasının en önemli zaafiyetleri arasında ön sıralarda yer alan “şifahîlik” den kurtulup, belgeye ve “yazıya” geçmenin en güzel örneklerini verme bahtiyarlığına ermiştir.

Üstelik bu yayınlar, bütün Türk Dünyasına yayılarak, ortak bir düşünce, şuur ve birlikteliğin sağlam zeminlerini oluşturma fonksiyonlarını başarı ile sürdürmektedirler.

YAZGAN Hoca'nın Türk İllerindeki eğitim faaliyetleri de zikre değer büyük hizmetlerdir. Hoca, Türk coğrafyasının değişik mekânlarında ve çeşitli seviyelerde yürüttüğü eğitim faaliyetlerini “düşük maliyet - yüksek verim” esasına göre düzenlemekte ve uygulamaktadır. Kamu kesiminde, belki de kat be kat pahalıya mâl

olabilecek bu hizmetleri, şahsi cazibesini, inisiyatifini ve becerilerini kullanarak fevkalâde düşük maliyetlerle sürdüren YAZGAN Hoca'nın belki de en önemli yardımcıları ve destekçileri, Türklük sevgisi ile yoğrulmuş genç üniversite öğretim elemanlarıdır. YAZGAN Hoca'ya duyulan sevgi ve saygı, eğitimin kalitesini ve verimliliğini yükseltirken, maliyetini de düşüren bir sonuç doğurmaktadır. Aşk ve sevgi ile verilen bu hizmetlerin beyni Prof. Dr. Turan YAZGAN' dır. İşte bu gerekçelerle kendisini “Çağdaş Gaspıralı İSMAİL BEY” diye nitelendirmek, herhalde uygun bir tanımlama biçimi olacaktır.

Turan YAZGAN Hoca iflâh olmaz bir vatanseverdir. Böyle bir kanaate varışımı, otuz yılı aşan birlikteliğimize bağlayabilirim. 1970'li yılların başından itibaren İktisat Fakültesinde başlayan bu birliktelik, sadece akademik ilişkilerle sınırlı kalmamıştır. O yıllarda Emine İŞINSU Hanımefendinin ev sahipliğinde gerçekleştirilen “TÖRE Dergisi” toplantıları, yalnız Turan Hoca'yı değil, pek çok ülke sevdalısını yakından tanımama vesile olmuştur. Sirkeci'de bir iş hanında zaman zaman yapılan toplantılarda, ülkemizin çeşitli meseleleri tartışılır, fikir alış veriş yapılr, farklı düşünceler ve yaklaşım biçimleri biz gençlerin ufkunu açardı. Yarı akademik bu buluşmalar, adetâ ilan edilmemiş doktora dersleri hüviyetine bürünürdü. Genç akademisyenlerin yetişmesi için bulunmaz fırsatlar bahşeden bu mahfilleri, şimdilerde üniversitelerde dahi bulmak ne kadar zor!...

Töre Dergisi toplantılarında temayüz eden bazı isimleri burada zikretmek istiyorum. Türk dilinden Necmettin HACIEMİNOĞLU, Türk edebiyatından Birol EMİL, Türk Tarihinden Mustafa KAFALI, Psikolojiden Erol GÜNGÖR, Sosyolojiden Mehmet ERÖZ, Sosyal Siyasetten Turan YAZGAN ve Akademisyen olmamakla beraber parlak bir yıldız: Dünder TAŞER hepsi emsal ve akran olan bu bilim ve fikir adamlarının bazıları artık aramızda değil. Prof. Dr. Erol GÜNGÖR, Prof. Dr. Mehmet ERÖZ, Prof. Dr. Necmettin HACIEMİNOĞLU ve Dünder TAŞER'İ rahmetle anıyorum. Hepsi bu ülkeye büyük hizmetler verdiler ve derin izler ve tâkipçiler bıraktılar. Genç denilebilecek yaşlarda aramızdan ayrılmaları ülkemiz için büyük kayıptır.

Bu toplantılara katılan İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinin diğer mensupları da bugün kendi alanlarında seçkin birer bilim adamı olmuşlar, ülkemize önemli hizmetlerde bulunmuşlar ve hizmetlerini

sürdürmektedirler: Prof. Dr. Mustafa ERKAL, Prof. Dr. Ömer Alparslan AKSU, Prof. Dr. Ahmet GÖKÇEN, Prof. Dr. Enis ÖKSÜZ ve Prof. Dr. Tevfik ERTÜZÜN bu toplantıların sürekli takipçileri olmuşlar ve fikir hayatımıza katkıda bulunmuşlardır. Aziz dostumuz Prof. Dr. Tevfik ERTÜZÜN'ün aramızdan çok erken ayrılmasının ne büyük bir kayıp olduğunu, kendisini tanıyanların ve Töre Dergisi toplantıları müdavimlerinin çok iyi takdir edeceklerini zannediyorum. Ruhu şâd olsun.

Turan YAZGAN Hoca, Töre Dergisi Toplantılarında tartışılan konulara, mükemmel alt yapısı, üstün anlama gücü ve harikulade Türkçe'si ile renk katar, belâgatı ve hitabeti ile de hayranlık uyandırır.

Töre Dergisi Toplantılarından önemle ve özenle bahsedişimin asıl sebebi, zikrettiğim isimlerin her birinin, adeta "ben ülkeme ciddi hizmetlerde bulunacağım" vaadini ve müjdelerini bu toplantılarda vermiş olmalarıdır. Turan YAZGAN Hoca da bu vaadi yerine getirenlerin en önde gelenlerindedir. Bir ülkenin yetişmiş insanların aydın sorumluluğu ile aydın ihaneti arasında gidip gelen sarkacı, ülke kaderini etkileyen başlıca belirleyicidir. Aydın ihanetinin hakim olduğu ülkelerin sömürge niteliğine bürünmesi kaçınılmaz bir âkıbetdir. Siyasi ve iktisadi bağımsızlığın kazanılması ve korunması aydın sorumluluğundan geçmektedir. Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın açtığı bu aydınlık yolun tâkipçileri, Türkiye Cumhuriyetinin teminatıdır. İşte aydın namusunun, aydın sorumluluğunun günümüzde önde gelen güzel bir örneği de Turan YAZGAN Hoca'dır.

Sevgili Hocamıza, değerli eşi Gülen Hanımefendi ve yavrularıyla birlikte sağlıklı ve uzun ömürler diliyorum.

Rabbim YAZGAN Hocamı Türk Milletine bağışlasın.